

APRÓ KÖZLEMÉNYEK.

TERMÉSZETTUDOMÁNYI MOZGALMAK A HAZÁBAN.

1. A Magyarhoni Földtani Társulat a nyári szünet után október 12-ikén kezdette meg működését. Első előadó Dr. Krenner J. S., ki a *dognácskai haematit*ről és a *somolnoki coquimbitról* és *voltaitról* értekezett.

Dognácskán újabb időben szarúköben tiszta, szépségre nézve az Elba szigetbeliekkel versenyző haematit-kristályokat találtak, melyeket az előadó behatóan tanulmányozván, négy típusba sorol; az elbaiaktól abban térnek el, hogy a véglap is kiképződött rajtok. Hlavacsek Kornél bányamérnök Szomolnokról küldött a nemzeti múzeumnak meghatározás végett kénsavas sókat, a melyek között előadó az eddigelé csak Chiliből ismeretes coquimbitot, nemkülönbben a voltaítet és a metavoltint ismerte fel. Talált azonkívül egy vasszulfátot, mely még ismeretlen, és chemiai elemzésre vár.

Zimányi Károly részletesen írja le a Coloradóból való *pyrit* alakbeli sajátosságait.

Kalecsinszky Sándor számos fénykép, térkép és rajz bemutatásával értekezik az 1887. évi februárius 23-iki felsőolaszországi és délfranciaországi nagy földrengésről, melynek maga is tanuja volt. A földrengés lefolyásáról és az okozott változásokról, valamint nagy kiterjedéséről és haladásának főbb irányairól szólván, végig kalauzolt Genuától Nizzaig, a földrengés tulajdonképeni területén; ismertette továbbá több obszervatóriumban megfigyelt és a földrengést jelző készülékek működését, mely adatokból a földrengés terjedésének gyorsaságát számította ki. E szerint a földrengés egy óra alatt körülbelül annyit haladott, mint a keleti futárvonaton 24 óra alatt. A földrengés Kalecsinszky ott tartózkodása alatt április közepéig körülbelül 80-szor ismétlődött, de mindinkább apadó erővel; a legerősebbek az első lökések voltak.

2. A november 9-ikén tartott szakülésen ismét egy érdekes somolnoki ásvány jött szóba. Ez a *claudetit*, mely 1883-ban bányaezés után képződött és a bányamunkások egészségét fenyegető hatásával tűnt fel. Dr. Szabó József felismerte a neki beküldött anyagban az arzénos savat, de nem az ő szokott alakjában, hanem abban, melyben claudetitnek nevezik. Az ásvány sokszor viztiszta, máskor fehér, egymással csak lazán összefüggő szalagokból áll. A példányok némelyike csupán claudetit, míg másokon láthatni, hogy a claudetit-szalagok felső vége arsenitté kezd összeállani.

Dr. Schmidt Sándor kapcsolatban egy előbbeni előadásával, bemutatta a szerbiai cinnabariton tett vizsgálatainak eredményét, valamint a szerbiai arsenopyrit-kristályok alakbeli tulajdonságairól is értekezett.

Franzenau Ágoston azon paleontológiai leletről értekezett, melyet Apátfalva mellett Borsodmegyében lelt. A helységtől északkeletre fekvő tengeri homokképződményekben egy betelepült tályagrétegre akadt, melyen egy osztrigapad fekszik. A tályagban a *Rotalia Beccarii* L. és a *Truncatulina Ackneriana* d'Orb. példányai fordulnak elő. A »Verencse-völgy« patakocskjája felső folyásában kékes, homokrétegekkel váltakozó tályagot tár fel, melyben az előadó a következő kövületeket találta: *Buccinum Toulai* Aug., *B. restitutum* Font., *Natica* sp., *Dentalium* sp., *Corbula gibba* Oliv., *Lutreria oblonga* Chem., *Ervilia pusilla* Phil., *Cardium* sp., *Venus islandicoides* Lam., *Nucula nuclearis* L., továbbá a következő foraminiférákat: *Nodosaria* sp., *Nonionina communis* d'Orb., *N. Soldani* d'Orb., *Polystomella macella* Fichtl et Moll., *Rotalia simplex* d'Orb., *Globigerina bulloides* d'Orb., *Truncatulina Boueana* d'Orb., *Heterolepa Dutemplei* d'Orb. sp. stb., végre rákok héjait. E völgynek a »Belkő« alatti részében egy alig 15 cm. vastag szénréteg buvik ki, melynek fektjét kövületnélkül agyag, fedőjét kékes tályag alkotja és melyben *Polystomella obtusa* d'Orb., *Rotalia simplex* d'Orb. s. m. fordulnak elő. A völgy alsó részében a patak diluviális agyagban járta ki medrét, melyből az előadó *Helix*, *Pupa* és *Succinea* több fajtát gyűjtötte. A kis »Piszkó« aljában szintén diluviális agyagra akadt az előadó.

3. A december 7-ikén tartott szakülésen Kalecsinszky Sándor a m. k. földtani intézet chemiai laboratóriumában végzett elemzések új sorozatát mutatta be. Megvizsgálta az ettesi barnaszénét, a rév-fülöpi és felső-túri homokot, a nagyváradi és az ozokeritet tartalmazó homokot Szamosudvarhelyről. Ez utóbbiból a Puskás-féle gyárban már tényleg állítanak elő paraffint. Az előadótól bemutatott paraffin gyertya, mely párizsi minta szerint készült, a mintával mindenben képes versenyezni. Kalecsinszky még két vízelemzésről emlékezett meg; az egyik a kúnfélegyházi kútvizre, a másik egy budai keserűvizre vonatkozik, mely szintűgy glaubersót és keserűsót tartalmaz, mint a többi keserűvizek.

Halaváts Gyula előadja, hogy a

felső-túri homok geológiai viszonyait tanulmányozta, és hogy a homok a borszéki üvegyárban, Petrik tanártól végzett kísérletek alapján, ipari szempontból jó eredménnyel felhasználható.

Végül Dr. Szabó József bemutatja Daubrée, francia tudós legújabb (1887-ben) megjelent »Les eaux souterraines«, című három kötetes munkáját, melyben nagy részletességgel foglalkozik a földalatti víz szereplésével a jelenben és geológiai múltban.

4. A Magas Tátra hegységének domboralmi térképét készítette el a bécsi katonai földrajzi intézet eredeti felvételei alapján Wolgren József cs. kir. főhadnagy s kadétiskolai tanár, melynek mértéke 1 : 25,000 (1 mm. a térképen = 25 m. a valóságban).

E térkép alabastrom-gipszből készül, 146 cm. hosszú s 107 cm. széles. A legmagasabb Tatra-csúcsokat 10·5—10·7 cm. nyi magasságban tünteti fel, s 18 négyszög-mérföldnyi területet ábrázol.

Ára attól függ, hogy hány példány fog belőle általában megrendelteni: ha 150 darabra történik megrendelés, darabja 36 ft, ha csak 30 darab, 55 ft.

A ki az említett térkép egy példányát megszerezni hajlandó, arról értesítse a Magyarországi Kárpát-Egyesület elnökségét Lőcsén.

5. Az Erdélyi Múzeumegylet természet-tudományi szakosztályának november 25-ikén tartott szakülésén Dr. Koch Antal jelentés a múlt nyáron, a múzeum igazgató választmányának megbízásából, Nemes Felix kísérletében tett székelyföldi útjának első feléről. Kiemeli különösen a Korondi fürdő mellett bőven előforduló forrásoknak (aragonit) előfordulási és képződési viszonyait és bemutatja az erdélyi múzeum számára gyűjtött és csiszoltatott változatok legszebb példányait. Ez az aragonit a sárgás-fehérestől a sötétbarnáig különböző színárnyalatokban fordul elő; többnyire félig átlátszó és acháthoz hasonló igen finom sávok alkatban. E tetszetős tulajdonságainál fogva, a karlsbádi dísztárgyakhoz hasonlóan, apró csecsebecsék és dísztárgyak készítésére kitűnő anyagnak mutatkozik s tekintve nagy tömegben való előfordulását, az erdélyi kőipar tekintetében nagyfontosságú.

Ezután ismerteti és bemutatja a Homoród fürdőnél, a Cseklentetőn előforduló pyroxenandesit, sajátos dendrites rajzaival az elválási lapokon; továbbá az Oláhfalú és Csikszereida közt emelkedő Nyirestető, aztán a csiksomlyói Kissomlóhegy andesitjeit, végre a Bűdösbarlangnak kiülőzött kőzetét a reá rakódott kénréteggel.

Dr. Koch Antal bemutatja Dr. Martonfi Lajos gimn. tanárnak »Az adalárnak egy új előfordulása a szilágyosmlyói Magurán« című közleményét az ásvánnyal együtt. A tejfehér, áttetsző, erősen üvegfényű apró adalár kristályok csoportosan egy kvarc-zsákkal váltakozó csillámpala lencseszerű üregének falait borítják. Az ásványt csak görgetegben kapta, mely valószínűleg a Magura pokoltói részéből származott.

Dr. Bálint Sándor »Adatok Erdély ó-harmadkori bryozoa faunájához« címen ismerteti Kolozsvár vidékén előforduló, nevezetesen a kolozsmonostori, hójai, kardosfalvi és bácsi ú. n. bryozoa-agyagban eltemetett bryozoaok tanulmányozásának főbb eredményeit Értekező szerint legszebb és leggazdagabb a kolozsmonostori Pap-patakban feltárt márgarétegek faunája; a többi lelőhelyek kevés fajszámban rendkívül sok egyént tartalmaznak. Összesen 53 fajt határozott meg, melyek közt legnagyobb számmal a cyclostom bryozoaák vannak képviselve. A meghatározott fajok közt több érdekes helyi varietas és 3 új faj fordul elő. Ez utóbbiak közül egyet Dr. Koch Antal egyetemi tanár tiszteletére »*Discofustrellaria Kochi*«-nak, egyet pedig Dr. Ed. Pergens francia bryozoológ tiszteletére, ki az értekezőnek tanulmányozása közben több rendbeli útbagazítást nyújtott »*Heteropora Pergensi*«-nek nevezett el.

6. A Magyar Tudományos Akadémia III. osztályának 1887. december 12-ikén tartott ülésén három tárgy volt. Fröhlich Izidor levelező tag »Az elektrodinamométer általános elmélete« című pályadíjat nyert munkájának egy részét olvasta fel »az elektrodinamikussal indukció differenciál-egyenleteinek integrációjáról« címmel. Ugyancsak Fröhlich Izidor mutatta be Kövesligethi Radónak »Michelson spektrál-elméletéről« irt értekezését. Michelson Vladimir 1887. évben az orosz fizikusok francia nyelvű közlönyében egy spektrál-elméletet közölt, a melyben a szilárd, izzó testek szinképeit ama feltevésből törekszik megmagyarázni, hogy egyes részecskéik egyenlő nagyságú, különböző irányú rezgéseket végeznek. Ezzel szemben a Kövesligethi Radó elmélete különböző nagyságú rezgésekből indul ki. Dr. Thán Károly »volumetrikus normáldatok készítéséről« értekezett. Kísérletei szerint a normálsóav előállítása egy ezred pontossággal kevésbé érzékeny melegek segítségével is könnyen sikerül, ha alapanyagul a kálium-bikarbonátot használják és az alapviszony megállapítására a térfogat mérés helyett a töle szerkesztett súlybürtétát alkalmazzuk. Az eredmények helyességét számos kísérleti adattal bizonyította be.

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhatsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.